

Gewoon waar het kan, bijzonder waar het moet

Het creëren en behouden van de kwaliteit van leven voor bewoners in de verpleegzorg vraagt een woon- en leefomgeving waarin alle bewoners zich aangenaam en veilig voelen. Van de woonruimtes, belevingsruimte en leefomgeving maken veel verschillende mensen gebruik. Door ruimtes en de omgeving in de verpleegzorg bewust in te richten, kunnen deze ook passend zijn voor bewoners van wie (cognitieve en) zintuiglijke functies afnemen bij het ouder worden. Dat kan met een ontwerp dat in basis goed is voor iedereen en waarbij op maat en flexibel accenten kunnen worden aangebracht die passen bij de behoeften van de mensen die op dat moment van de leefomgeving gebruik maken.

De basis

Een zorgvuldig ontworpen ruimte heeft oog voor alle zintuigen: zien, horen, voelen, ruiken en, indien relevant, proeven. Dat is prettig voor mensen met ernstige ouderdomsproblematiek, maar ook voor bezoekers en mensen die er werken. De informatie die via de zintuigen binnenkomt, gebruiken mensen om zich te oriënteren en als houvast bij het uitvoeren van activiteiten. Waar begint de trap? Waar zit de knop van de lift? Waar staat de stoel? Wat schep ik op mijn bord? Wanneer iemand één of meerdere zintuigen mist, is er iets extra's nodig.

Door het bewust toepassen of juist weglaten van materialen kan de omgeving voldoende houvast. Dat vraagt zeker niet altijd om ingrijpende ontwerp aanpassingen. Ogenschijnlijk vanzelfsprekende, eenvoudige en gewone toepassingen kunnen, indien bewust toegepast, vaak al een wereld van verschil maken. Wanneer iemand bijvoorbeeld beperkt ziet en hoort, wil diegene zich toch een beeld vormen van de omgeving. Door bijvoorbeeld in de ruimte accenten aan te brengen, die je kunt voelen of ruiken of zichtbaar zijn met een restvisus, kan iemand zich alsnog oriënteren. Dat stelt hem of haar in staat om zichzelf te verplaatsen en activiteiten uit te voeren. Dat vergroot de kwaliteit van leven. Andersom kan het gebrek aan informatie ook zorgen voor een gevoel van onveiligheid, met alle gevolgen van dien.

Inrichting

Ouderen kunnen zich over het algemeen beter oriënteren als er veel **daglicht** is, zonder dat het hinder geeft. Overstek, geen glas tot op vloerniveau en adequate zonwering zijn goede maatregelen. Optimale **basisverlichting**¹ is van belang voor de oriëntatie, het uitvoeren van activiteiten en het creëren van sfeer. Met een dimmer kunnen medewerkers en bewoners de verlichting aanpassen aan activiteiten en individuele behoeftes. Het licht dat de één prettig vindt, kan de ander belemmeren.

Accentueer voorwerpen en elementen door contrast en zichtbare **kleurverschillen**² toe passen. Dat helpt bij het vinden van spullen bij oriëntatie. Ook wanneer iemand slechts (zeer) beperkt ziet. Een witte wastafel valt bijvoorbeeld op tegen een donker tegelvlak, een donkere deur in een lichte muur en een wit kopje op een gekleurd tafelkleed.

In een rustige **geluidsomgeving** hoort men belangrijk geluid goed en is er een optimale spraakverstaanbaarheid. Dat vraagt het aanbrengen van voldoende absorptiematerialen onder het plafond. Voor een goede akoestiek zijn dikke gordijnen niet voldoende. Deze leveren wel een bijdrage, ook aan de atmosfeer. Voor een goed geluidklimaat is daarnaast isolatie van muren, deuren en vloeren van belang. Specifiek in een belevingsruimte kan men door herkenbaar geluid in te zetten, zoals bekende muziek, juist bijdragen aan een vertrouwd gevoel.

Een **tactiel** houvast aan de wand of op de vloer, een variatie aan **textuur** en natuurlijke materialen (ook bij de inrichting) dragen bij aan de oriëntatie en aan de beleving. Hang bijvoorbeeld bij een deur een accent op die een woon- of leefruimte herkenbaar maakt. Dat geeft structuur. Natuurlijke materialen brengen veelal een eigen **geur** mee. Zoals de geur van cederhout of gras. In sommige gevallen kan het toepassen van een herkenbare geur zorgen voor een vertrouwde en prettige sfeer in woon- en belevingsruimtes.

Een opgeruimde omgeving waarin spullen een eigen plek hebben met vaste looproutes vrij van obstakels, geeft **overzicht**. Wanneer mensen niet actief worden geïnformeerd over het wijzigen van

¹ Goede verlichting is laag luminant (geen verblinding door het licht van de lamp) en verlicht de ruimte gelijkmatig. Voor oriëntatie is het lichtniveau voldoende (300lux op 20 cm. in verkeersruimten en 500 lux op 75 cm. in verblijfsruimten).

² Het gaat niet zozeer om kleurverschil maar om helderheidsverschil. Een lichtblauwe kleur naast een donkerblauwe kleur is zichtbaar, donkergroen naast een donkerrood niet.

een ruimte of het verplaatsen van spullen kan dat zorgen voor desoriëntatie. Een belangrijke voorwaarde voor makkelijke oriëntatie en overzicht is een heldere plattegrond van een woongebouw. Hoe is de indeling? Onthoudt men makkelijk de weg? Hoe kleiner de schaal, des te makkelijker iemand de weg kan vinden.

Meer informatie:

Raadpleeg voor meer informatie www.bartimeus.nl of de publicatie *Architectuur door andere ogen* van Stichting Zilvergrijs en Bartiméus/Marij van den Wildenberg(adviseur huisvesting & toegankelijkheid van Bartiméus). Voor vragen kunt u contact opnemen met info@bartimeus.nl of onze infolijn 088 - 88 99 888.